

Dobrovolnické centrum jako nástroj rozvoje dobrovolnictví

Téma tohoto příspěvku je Dobrovolnické centrum jako nástroj rozvoje dobrovolnictví. Budu vycházet z vlastní zkušenosti vedoucího dobrovolnického centra. Jsem přesvědčen, že kvalitně vedený management dobrovolnictví je klíčovým předpokladem pro rozvoj dobrovolnictví v dané lokalitě.

Dobrovolnické centrum ADRA působí v Moravskoslezském kraji od roku 2004.

Dobrovolníky vysíláme do 22 zdravotních a sociálních zařízení. Naši dobrovolníci docházejí za dětmi do dětských domovů, do domovů pro seniory, do nemocnic, do zařízení, která pečují o zdravotně postižené. Počítáme, že v tomto roce ADRA vyšle v našem kraji přibližně 500 dobrovolníků. V uplynulých pěti letech realizace dobrovolnického programu jsme prožívali trvalý nárůst počtu dobrovolníků. Když se podíváte na graf rozvoje dobrovolnictví v prostředí Dobrovolnického centra ADRA nejdříve z celého kraje, a potom z Ostravy, můžete vidět každoroční navýšení počtu dobrovolníků. Jsme přesvědčeni, že potenciál rozvoje dobrovolnictví v Ostravě (vstup nových dobrovolníků do programu) není zdaleka vyčerpán. Myslíme si, že je reálné, aby se i v následujících letech dobrovolnictví rozvíjelo stejným tempem. To byl jeden z motivů, proč jsme se rozhodli v rámci kraje rozdělit naše aktivity a založit samostatné dobrovolnické centrum v Ostravě. Že to bylo rozhodnutí správné, ukazuje naplňování jeho projektu. Pro rok 2009 jsme v Ostravě plánovali, že Dobrovolnické centrum ADRA vyšle do Dětského centra Domeček, Vítkovické nemocnice, Domova pro Seniory Slunečnice, Domova pro Seniory IRIS, Fakultní nemocnice a Bílovecké nemocnice 250 dobrovolníků. V prvních třech měsících vyslalo Dobrovolnické centrum ADRA Ostrava již 185 dobrovolníků. Co z toho vyplývá? V Ostravě je velký potenciál jak na straně zájemců o dobrovolnictví, tak na straně příjemců pomoci. To, co chybí, jsou dostatečné kapacity managementu dobrovolnictví. Omezeně finanční zdroje nedovolují vytvořit dostatečné lidské zdroje. Přesto jsem optimista a věřím, že i tato konference pomůže nastavit věci tak, aby se potenciál dobrovolnictví mohl v našem městě plně rozvinout.

Jak dobrovolnické centrum napomáhá rozvoji dobrovolnictví? Existuje velká pestrost v pojetí dobrovolnických center. Každé dobrovolnické centrum má nastavený dobrovolnický program jinak, s rozdílnými důrazy. Nechci v žádném případě hodnotit, které nastavení je lepší a které horší. Je dobré zachovat rozmanitost a ponechat prostor, kde se mohou dobrovolnická centra vzájemně ovlivňovat a doplňovat. Koneckonců, všem nám jde o to samé, aby se dobrovolnictví stalo přirozenou součástí života naší společnosti.

Chtěl bych v této části svého příspěvku představit dobrovolnický program, jak je nastaven v dobrovolnických centrech ADRA. Dobrovolnický program zpravidla začíná, když nás osloví zájemce o zapojení dobrovolníků. Může to být nějaká nemocnice, anebo například domov pro seniory. Podle zákona o dobrovolnické službě se jedná o přijímající organizaci. Dobrovolnické centrum je vysílající organizace. Ze zkušeností vnímáme, že je pro dobrovolnický program zdravější, když zájem o spolupráci vychází z přijímající organizace, než když je tomu naopak.

První fáze programu začíná vyjednáváním mezi vedením přijímající a vysílající organizace. Je dobré toto jednání neuspěchat. Často mají jednotlivé strany velmi rozdílné představy o možnostech dobrovolnictví a o formě spolupráce. V první fázi je klíčové, když přijímající organizace nominuje kontaktní osobu (zaměstnance nemocnice nebo DPS) a vytvoří mu podmínky pro jeho činnost.

V druhé fázi je stanoven termín prvního školení a domluví se propagační kampaň. Je dobré využít všechny dostupné zdroje. Uvedu konkrétní příklad. Připravovali jsme školení pro oddělení následné péče Bílovecké nemocnice. Ve spolupráci s tiskovou mluvčí nemocnice jsme vyvěsili 200 plakátů, realizovali několik přednášek na školách. Informace o školení vyšla v místním tisku. Na školení se dostavilo 24 zájemců. V posledních pěti letech jsme pořádali desítky školení pro nové dobrovolníky. V průměru je navštívilo okolo dvaceti zájemců o dobrovolnictví. Některá naše úvodní školení navštívilo více jak 70 lidí. Zástupci dobrovolnického centra představují základní zásady dobrovolnického programu, povinnosti

a práva dobrovolníků a podobně. Zároveň vysvětlují administrativní a organizační záležitosti spojené s programem. Zástupci přijímající organizace (nemocnice, DPS) přibližují sociální a zdravotní aspekty příjemců dobrovolnické pomoci.

Ve třetí fázi jsou zájemci pozváni na výběrové pohovory. Ve výběrové komisi jsou opět zástupci přijímající i vysílající organizace. Cílem je, aby obě strany přijaly dobrovolníky za své. V této části má dobrovolnické centrum za úkol administrativně ošetřit program. S dobrovolníky je uzavřena smlouva. Zájemci musí doložit čistý výpis TR a potvrzení od lékaře. Některé programy vyžadují ještě další potvrzení, ale tím nechci v této chvíli zatěžovat. V průběhu výběrového pohovoru domluví kontaktní osoba první návštěvu v zařízení a dojde k předání všech kontaktů. Dobrovolnický program je v této chvíli nastartován a úlohou dobrovolnického centra je v této části podpora kontaktní osoby a dobrovolníků. V našem členění se jedná o čtvrtou fázi programu. Dobrovolnické centrum připravuje každé dva až tři měsíce supervizi, posíláme dobrovolníkům přání k narozeninám, vánocům, připravujeme pro ně dárky. Snažíme se jednou za rok uspořádat společenské setkání a využít ho k poděkování dobrovolníkům.

Dobrovolnický program je třeba stále oživovat a tak je třeba popsany cyklus každý rok opakovat. Pro stabilitu a udržitelnost programu není důležitá pouze úvodní investice, ale trvalá podpora dobrovolnického programu. Zkušenosti ukazují, že i velmi kvalitně vzdělaní dobrovolníci bez trvalé podpory v programu dlouho nevydrží. Jsem přesvědčen, že pro rozvoj dobrovolnických programů je třeba, aby dobrovolnická centra vedle iniciování nových programů věnovala dostatek času i na podporu stávajících dobrovolnických programů.

Ostrava 31.března 2009
Michal Čančík

Role dobrovolnických center v ČR

Téma mého příspěvku je role dobrovolnických center v ČR. Jedná se o velmi širokou oblast, o které by se dalo diskutovat během celé této konference. Bude se tedy jednat pouze o předání vlastní zkušenosti a informací, které jsem získal při pozorování nastavení ostatních dobrovolnických center. Rád bych porovnal pojetí role dobrovolnického centra ADRA s pojetím role dobrovolnických center v Moravskoslezském kraji

V roce 2004 jsem byl u zrodu prvního dobrovolnického centra ADRA. Dnes ADRA provozuje šest dobrovolnických center a plánuje vznik dalších. Každý rok se do dlouhodobých dobrovolnických programů zapojí několik stovek dobrovolníků a jejich počet neustále roste. Uvedu jeden příklad za všechny. Dobrovolnické centrum ADRA ve Frýdku-Místku v minulém roce vytvářelo zázemí pro 369 dobrovolníků v dlouhodobé dobrovolnické službě.

ADRA provozuje dobrovolnická centra manažerského typu s komplexní a dlouhodobou péčí o dobrovolníka. Dobrovolníci jsou vždy vysíláni do přijímající (jiné) organizace. Dobrovolnické centrum garantuje nábor, výcvik, výběr, supervizi a smluvní ošetření včetně pojištění dobrovolníka. Trvale diskutuje s přijímajícími organizacemi o podmínkách pro výkon dobrovolnické služby. Někdy zjednodušeně říkám, že dobrovolnické centrum funguje jako odbory pro dobrovolníky.

Tento model dobrovolnického centra má své výhody, ale i úskalí. Mezi výhody patří početní růst a stabilita dobrovolnických programů a jednotný standard péče o dobrovolníky. Dobrovolnický program se může realizovat i v sociálních a zdravotních zařízeních, které nemají dostatečné finanční a lidské zdroje. Jako úskalí vnímám, že dobrovolnické centrum přebírá přílišnou zodpovědnost za přijímající organizace a to může v konečném důsledku rozvoj dobrovolnictví paralyzovat. Poměrně obtížně se tento model dobrovolnického centra financuje.

V České republice existuje několik dobrých dobrovolnických center manažerského typu, která úspěšně přenášejí odpovědnost za dobrovolnický program na přijímající organizace. Zaměřují se často na vzdělávání, pořádání různých konferencí a tvorbu nových metodických materiálů. Výsledkem tohoto pojetí může být postupný odklon od vlastní práce s dobrovolníky pouze k vzdělávání a metodice.

V Moravskoslezském kraji existuje přibližně deset dobrovolnických center. Ne všechny mají akreditované dobrovolnické programy, ale jedná se o organizace, které se hlásí k systematické práci s dobrovolníky. Činnost a podoba těchto center je velmi rozdílná. Pokusím se je rozdělit do tří základních skupin.

Za prvé se jedná o dobrovolnické centra, které zajišťují dobrovolníky pro vlastní organizaci. Jedná se o velké organizace, které provozují vlastní sociální nebo zdravotní zařízení. Tato centra většinou neusilují být vysílajícími organizacemi pro další zařízení (přijímající organizace).

Za druhé se jedná o organizace, která provozují například nízkoprahové centrum a dobrovolnictví je doplněk jejich aktivit. Realizují často program PětP. Tyto centra primárně neusilují o rozvoj dobrovolnictví v dalších zařízeních.

Do třetí skupiny patří všechny organizace, které aktivně vyhledávají a připravují dobrovolníky pro jiné (přijímající) organizace. Jedná se o hlavní činnost těchto dobrovolnických center. Je ale třeba dodat, že způsob realizace dobrovolnických programů v těchto centrech je velmi rozdílná.

Jaký je souhrn všeho, co zde zaznělo?

Existuje velká pestrost v pojetí dobrovolnických center. Je to dáno řadou skutečností. Jestli dobrovolnické centrum vzniklo na zelené louce a nebo jako součást nějakého stávajícího programu. Zda organizace má potřebu získávat dobrovolníky pro vlastní zařízení a nebo ne. Z jakých zdrojů dobrovolnické centru získává finance apod. Každá z forem dobrovolnického centra má své výhody i nevýhody. Nelze vytvořit jediný prototyp dobrovolnického centra. Je dobré zachovat rozmanitost a ponechat prostor, kde se mohou dobrovolnická centra vzájemně ovlivňovat a doplňovat. Na druhou stranu si uvědomuji určitá úskalí s tím spojená. Jedná se o určitou nepřehlednost v definici. Nevýhodou je, že když se někde mluví o dobrovolnickém centru, nevím přesně, co si mám pod tím představit. Jako ilustraci bych uvedl zkušenost z Ostravy. Organizovali jsme setkání organizací zabývajících se dobrovolnictvím na území Ostravy. Můj dojem ze setkání byl, že i když jsme všichni mluvili o tom samém, každý jsme říkali něco jiného. Vycházelo to z rozdílného pojetí dobrovolnického centra v jednotlivých organizacích.

Na závěr svého příspěvku bych rád dodal ještě něco důležitého.

Je velmi přínosné, že se pořádají konference o dobrovolnictví, existují různé vzdělávací semináře, vydávají se metodiky. V regionech se organizují kulaté stoly apod. Nemělo by to ale nahradit vlastní práci s dobrovolníky. Dobrovolnické centrum, tak jak ho vnímám já, by mělo usilovat o stálý růst počtu dobrovolníků v místě, kde působí. Na základě svých zkušeností vidím, že je velký potenciál dobrovolníků i zájem o jejich služby. To, co rozvoji často brání, jsou nedostatečné kapacity managementu dobrovolnictví, které by tyto dva světy propojili. Já věřím tomu, že pozitivní zkušenost s dobrovolnictvím může být tou nejlepší reklamou pro jeho rozvoj.

*Michal Čančík, ADRA, Frýdek-Místek
Kroměříž 5.května 2008*

Jak založit dobrovolnické centrum

Tento materiál si klade za cíl seznámit případné zájemce o založení nového Dobrovolnického centra ADRA s tím, co je v souvislosti se založením DC čeká. Dozvíte se, jak se osvědčilo postupovat při zakládání DC ADRA ve Frýdku-Místku.

Je potřeba založit dobrovolnické centrum?

Tato otázka je prvním problémem, na něž musíte umět odpovědět, než se pustíte do zakládání DC. Abyste si byli jistí, jestli je založení nového DC na místě:

- zjistěte nejprve, kde jsou nejbližší dobrovolnická centra a pro které zařízení připravují dobrovolníky (informace můžete získat také v Koalici dobrovolnických iniciativ nebo na stránkách Ministerstva Vnitra – jsou tam vyvěšeny DC, které získaly akreditaci)
- navažte vztahy s městem a zjistěte, zda vznik dobrovolnického centra považují za užitečný a zda jsou připraveni a ochotni nově vzniklé dobrovolnické centrum podpořit
- oslovte organizace, od nichž očekáváte, že by mohly v budoucnu přijímat vaše dobrovolníky. Zjistěte si předběžně, že alespoň jedna organizace stojí o spolupráci s vámi.

S čím je třeba počítat, než začneme?

Uvědomte si, že vás čeká běh na dlouhou trať. První dobrovolnické centrum ADRA si muselo počkat 10 měsíců od zahájení přípravných činností do okamžiku, kdy mohlo vyslat první dobrovolníky.

V následujícím období vás čeká široké spektrum činností, které je třeba dělat současně. Více o nich se dozvíte v následujícím bodu.

Jak začít?

- Získejte co nejvíce osobních zkušeností, informací a poznatků o dobrovolnictví. (Absolvujte kurz pro koordinátory dobrovolníků, prostudujte dostupnou literaturu, navštivte fungující DC ...)
- Snažte se zajistit si finanční podporu města, kde budete působit. Dotace z města vám pomohou krýt náklady na mzdy. Pokrytí nákladů na mzdy bude pravděpodobně dosti složité.
- Hledejte další finanční zdroje – ve spolupráci s projektovým oddělením Adry
- Připravte si písemné materiály, s nimiž budete pracovat. Jedná se například o smlouvy s dobrovolníky, smlouvy s přijímajícími organizacemi, veškeré formuláře, materiály pro školení dobrovolníků, prezentační materiály atd.
- Zajistěte si pojištění dobrovolníků. Jedná se o pojištění pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou jiné osobě úrazem, nemocí, poškozením, zničením nebo ztrátou věci a pojištění pro případ úrazu, kdy je pojištěn život nebo zdraví dobrovolníka na riziko smrti úrazem a trvalých následků úrazu. Spojte se s Národním dobrovolnickým centrem HESTIA, které má systém pojišťování pod kontrolou a nabízí dobrovolnickým centrům v této oblasti partnerství.
- Připravte a podejte žádost o udělení akreditace dobrovolnického programu na MVČR (info na www.mvcr.cz v sekci bezpečnost a prevence, oddíl dobrovolnictví)

Zkušenosti DC ADRA FM

Pro rozjezd dobrovolnického centra nebudete potřebovat celou budovu. Postačí minimální zázemí v podobě jedné kanceláře pronajaté maximálně na jeden den týdně – na dobu, kterou zvolíte pro kontakt

s dobrovolníky a veřejností vůbec. Na svou další organizační práci budete potřebovat jen notebook a telefon, což můžete mít doma a šetřit na nájemném. Radíme - nepřidělávejte si velké starosti s financováním vlastních kanceláří. Zejména v počátečních je nevyužijete. (Naše kancelář v Třinci je pronajata na 2 hodiny týdně a stačí to)

Školení dobrovolníků je vhodné organizovat přímo v přijímajících organizacích – tedy tam, kam budou dobrovolníci docházet. Je to místo, které by měli během školení poznat, vnímat jeho atmosféru. Má to i určitý finanční a organizační efekt i pro vás – povinnost zajistit občerstvení pro účastníky školení padá na přijímací organizaci. (Totéž platí pro konání supervizí.)

Snažte se navázat vztahy se všemi důležitými lidmi (- starosta, vedoucí příslušných odborů městského úřadu, ředitel úřadu práce, ředitelé sociálních a zdravotních organizací, novináři...) Představte jim připravovaný projekt osobně.

Doporučuji, abyste souběžně s přípravou akreditovaného dobrovolnického programu spustili nějakou „měkčí“ formu dobrovolnického programu. (Po spuštění akreditovaného programu může pokračovat paralelně a nebo zaniknout.) V rámci DC ADRA FM jsme zvolili Středoškolský dobrovolnický klub ADRA. Přinese to několik pozitiv:

- Zviditelnění nového dobrovolnického centra
- Usnadní budování kontaktů
- Oslovení potencionálních dobrovolníků
- Posílení vaší vlastní motivace k rozjezdu DC. (Protože budete většinu svého dne zavaleni papírováním, uvítáte možnost prožívat bližší vztahy se skupinkou „dobrovolníků průkopníků“.

Jakou zvolit strategii?

- Začít nejdřív s jedním partnerem (jednou přijímající organizací) a teprve až budete mít jistotu, že vše funguje a vyřešili jste problémy, program rozšířit o další organizaci.
- Své dobrovolnické centrum otevřete slavnostním a oficiálním způsobem. Abyste zajistili maximální účast představitelů samosprávy, sociálních a zdravotních institucí a médií, zvolte osobní způsob pozvání. Ten vždy nejlépe funguje. Využijte možnost slavnostního otevření DC k tomu, abyste ho uvedli do povědomí veřejnosti (i odborné).
- Pro odbornou veřejnost zorganizujte besedu na téma dobrovolnictví s významným hostem (doporučuji například PhDr. Jiřího Tošnera, představitele Národního dobrovolnického centra HESTIA). Snažte se, aby střední management přijímajících organizací měl kvalitní informace o dobrovolnictví. (oslovte vrchní a staniční sestry přijímajících organizací, vedoucí úseků sociální péče domovů důchodců, dětských domovů, ústavů sociální péče apod.)

Jak pokračovat?

Půda je připravená, můžete přistoupit k zahájení programu. Čeká vás:

- Nábory dobrovolníků. (Vždy se snažte o co největší propagaci – články v místním tisku, letáky v MHD, nábory na středních školách, rozhovory v rádiu...)
- Vyškolení prvních dobrovolníků (Školení se odehrává v přijímající organizaci)

Závěrem

Nezapomeňte si vždy nechat dostatek prostoru k zpětnému zhodnocení a optimálnímu nastavení. Dobrovolnický program je třeba kvalitně připravit a nic neuspěchat – to platí i v průběhu programu. Při jednání s novou přijímající organizací si nechávejte asi 3 měsíce od prvního kontaktu do nástupu prvního dobrovolníka do programu.

*Michal Čančík
setkání Adráků ve Zlíně, říjen 2006*

